

Միտի՞մ օտ. 550, ՎՅՏԱՄՍՍՈՒՑ 300 Ա. Դ. ԱՐՅԱՄՍ. արկ. 7. ՎՅՏԱՄՍՍՈՒՑ 4 օտար

Ազդար

ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՊՐԻԼ 19 1932 2 ԵՌԻԷ ZUSC 2.50 Ա. Դ.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

ԱԶԳԱՑԻՆ, ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ

2. ՏԱՐԻ Արեգ առաջուկ պահեք բնի բերքի սօրեկնի հասցիք 86օրեց — Խմբագիր՝ Հ.Ա.Ե.Ս. Պ.Ա.Ե.Ս. Չհրատարակուած ձեռագրերը չեն վերադարձուիլ Թի 3/ (611)

ՌՈՒՍ ՃԱԲՈՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՆԱԽՈՐԵԱԿԻՆ ԿԸ ԳՏՆԻԻՆԻԲ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՄԵՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ

Աշխատակից մը, որ վերջերս այցելած է Ալեքսանտրէթ և շփման մէջ գտնուած տեղւոյն երիտասարդութեան հետ, շատ ողբերգական կը նկարագրէ հոն տիրող վիճակը՝ ազգային տեսակէտով ԸՏՆՈՒՍԱԿԱՆ և քաղաքական արհաւիրքներն ու վտանգները, որոնց ենթարկուած են Սիւրիոյ հիւսիսային սահմանին վրայ բնակող մեր հայրենակիցները, Ալեքսանտրէթէն մինչև վերին ձէզդիբէ, այնքան ահաւոր և ազդիտաբեր չեն, որքան մեր երիտասարդութեան անտարբերութիւնն ու անհետաքրքրութիւնը։ Ազգ մը, ժողովուրդ մը, այն ատեն կը դատապարտուի բնական մահուան և ժամանակէն երբ նոր սերունդը, երիտասարդութիւնը դարձած է անհիտակից և սուր կ'իտէպէ։ Իր անցեալէն, իր սրբութիւններէն կտրուող և իր հայրենուն կեանքով չխանդավառուող սերունդը կտրուած կ'ըլլայ նաև իր կենսունակութիւնէն։ Մեր երիտասարդութիւնը չենք մեղադրել ամբողջութեամբ այդ յանցանքներով։ Վայ մեզ եթէ մեր այսօրուան սերունդը կ'ապրի առանց իտէպի և առանց հայորդութեան մեր երէկուան սերունդին հետ, որովհետև, սերունդը, որուն կը յայտնուէ մերինը, ընկճուեցաւ ցեղին տառապանքին տակ և քայքայ մինչև կախարհ, յատուկ մի վեհագոյն նպատակի՝ հայ ցեղի փրկութեան նուիրական շարժումը։ Մեր նախորդները իրենց խիզախութեամբ մէջ անդամ, բանաստեղծութիւն խառնեցին իրենց կեանքերուն, ապրեցան իտէպով, շնչեցին բարձր սարկու օդը և հայ ժողովուրդին համար ողջակիզուեցան իրենց ծաղիկ և սակնեղուն մէջ։ Երէկուան մեր յեղափոխական սերունդը գուրգուրանքով փայփայեց այդ իտէպը, որ զժողովուրդը քիչ մը կը պակսի այսօր մեր երիտասարդութեան մէջ մասին մէջ։ Ալեքսանտրէթայ երիտասարդութիւնը, ինչպէս կը նկարագրէ մեր աշխատակիցը, դարձած է անիտէպու Բանի մը ժամ անդին քարերու տակ հանգող իր հազարաւոր հարազատներու յիշատակը և նարնջածաղիկներու բուրբուրուած միջուկները չեն սթափեցնել զինքը։ Սրճաբաններու մէջ կամ թաւալի սեղանին շուրջ՝ բոլորիցս խաղողի եւ վէճ ու վիճաբանութիւնով օրն ի րուն ժամանակ անցնող երիտասարդութիւնը ծայրայեղ իմաստով անձնատէր դարձած է։ Անկեղծութիւնն ու հաւատարմութիւնը իրար հանդէպ, հրէական շուկաներու մէջ հաճուող հանուած առականներէն աւելի կորսնցուցած են իրենց արժէքը։ Իւրաքանչիւրը կը մտածէ իր սարի վրայ և կը մտնայ շըր-շրպալուով, զաղբիւղ մտածելի ազգի վրայ, որով հաւաքական կեանքը կը սուտէ անհունօրէն։

Ինչո՞ւ սակայն այս կեցուածքը մեր երիտասարդութեան մօտ։ Դեռ երէկ, այդ երիտասարդութիւնը երբ մտնուկ էր, իր հայրենիքի խրոխտ ու հերոսական անցեալը կ'ապրէր և կը հաղորդուէր ազգին ու ժողովուրդին համար նահատակուող հերոսներու կեանքներէն։ Դեռ երէկ անոնք իտէպ ունէին և կ'ապրէին նպատակի մը համար։ Թե ու թորիչ ունէին և իրենց հայեացքները միշտ վերելք կը սաւառնէին։ Սիրելի և պատուական տղաք, այս ի՞նչ գունափոխութիւն։ ո՞ր դրաւ այդ գարշելի թոյնը ձեր սրտերուն մէջ, որ անձնաշիջիլ ըրաւ ձեզ և եղբայրը եղբոր դէմ թշնամի դարձուց։ Որքան շուտ մոռցաք որ դուք բոլորը միևնոյն սեղանի վրայ հասակներու միևնոյն օդը շնչած և միևնոյն ջուրը խմած էք։ Չէ՞ք զգար որ ճոճիմ հաշիւներու և լուստայն գզուելի մեքենայութիւններու խաղալիք կը դառնաք, և ձեր վսեմ, ձեր սուրբ ճակատները կը նսեմանան այդ խաղերու առթած աղոտութեանց առջև։ Ծայրայեղ ինքնասիրութիւնն ու մեծամտութիւնը առաջնորդութիւններ չեն և ընդհակառակը տկարութեան և տգիտութեան նշաններ կը նկատուին։ Սխալ ուղղութեամբ դաստիարակութեան կարելի է վերադառնալ մեծ չափերու հասնող ինքնահաւանութիւնը, հիւանդութիւնը՝ որ անհնար կը դարձնէ հաւաքական ներքաշնակութիւնը և ուրիշներուն հետ ապրելու ու գործակցելու անհրաժեշտութիւնը։ Մեր երիտասարդները միշտ օժտուած պէտք է ըլլան ինքնավստահութեամբ, որովհետև գիտնալ անհրաժեշտ է որ իրենք մէկ մասնիկն են այն մեծ հաւաքականութեան որուն ծոցէն ծնունդ առած են տիտաններ՝ մեր զրական ու քաղաքական բեմերուն վրայ։

Ամէն տեղ գոթադրաբար, մեր երիտասարդութեան մեծ մասը, հեռացած է իր կեցուածքն ու պարտականութիւնէն։ Ամենուրեք տխուր վիճակի մէջ գտնուող մեր ազգային կեանքը աստիճանաբար բարեկարգուելու, բնականօրէն և քաղաքակիրթ ազգի մը վայել պայմաններու մէջ դնելու համար, պէտք կայ երիտասարդութեան բարոյական օժանդակութեան։ Հինքը չեն որ պիտի կրնան մեր ժողովուրդը բարձրացուցնել այդ բաղձազուած աստիճանին։ Նոր սերունդն է, արիւնէն ու սուրբ կրօնէն ծնած ու անձաբ երիտասարդութիւնը՝ որ հինքէն որդեգրելու իտէպով, պիտի առաջնորդէ ազգը նոր ուղիներով լաւագոյն հանդիմաններու։

Ահա՛ այս կէտերու մասին է որ այսօր ուղեցնիք խօսիլ զլուս գլխի մեր երիտասարդութեան հետ, մանաւանդ մեր հայրենակից երիտասարդներու հետ, որոնց զիտակցութեան և պարտաճանաչութեան չափէն կախուած ունի Ալեքսանտրէթի մայր ազգ. կեանքին բարեկարգութեան և այդ նպատակի յաջողութեան համար երիտասարդութիւնը անձաբ առջ պէտք է գիտնալ կազմել մէկ ճակատ, և աշխատանքի լծուի միասիրտ։ Սին վէճերն ու վիճաբանութիւնները պէտք է դադարին այլևս և քաղաքականութիւն խաղալը արգիլուի ի սպառ։ Երիտասարդները, զգուշացէ՛ք հետևող ըլլալէ և մի խարուիք ձեզ չահագործողներէ։

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԵՒ ԾՆՆԴԱՎԱՅՐ

Գրեց՝ Ա. Ա. ՀԱՐՈՆՆԱՆ

Տարիներ առաջ իրիման Հայրիկ, կաթողիկոս ընտրուած հագի էլմիսածին հասած, շատագն ճեմաբան այցիլ, Վալարի իր գարդի կարօտն ունէր անշուշտ։ Ծննդաբան չեղող հանդիսարանում համարուած էին ուսուցիչներ և աշակերտներ, երբ յայտնուեց ձեռնորդներն եպիսկոպոսներով և այլ վանականներով շրջապատուած։ Իր մտաքննարկումը շարժուեց յանկարծական յայտնութիւնն էր. այնքան ձեռն էր վեհափառ վայելչութիւնն ու հայրական գործը այդ մարգարէական աստուածայնօտ դէմքի վրայ։ Եւ քար լուծեցան մէջ, որպէս Այրարատեան դպարտ առաջին ողջոյն, աշակերտներին անհնէն ձայնեղ (Գրիգոր Սիւնի) երգեց։ Կուռնկ ուսի՛ կուգաս... Կուռնկ մեր ախարհէն խաղալի մը չունի... Զայրիկ ոտքի ելաւ իր պարթև հասակով իշխելով իր շքանքին և իրօք կուռնկի քաղցր, սրտի ձայնով դարձաւ հանդիսականներին իր այն յայնպառաստից շարձարած, իր պետի, յուզեցուցուած մտքակալ խօսքերից մէկն արտասանեց. — «Արեկ՝ խաղալի կ'ուզեք գաւառներու Մուշ-Տարօնէն, վան-վան-պուրականէն, կարինէն, Բարձր Հայքէն թէ՛ Մոսկովայի արհիւն, այսօր Հայրուհի կուռնկի խաղալիքներն անհնէն այլ վտանգ և արցունքալի... Եւ հեծկալուք ընդհանրապէս իր Հայրենիքի մեծ սիրտն էր մղող և սրտն ունեւորող կամարների տակ մեծ Հայրապետի թեւաւոր արձուագունչ խօսքերով։ Այս կուռնկը ծննդավայրից չէր եկած այլ համայն հայոց աշխարհից։ Մտնուէլ Մամիկոնեան է. դարու վեհերին Հայաստանի մեծ սպարապետն իր մահն զգալով, ողբում էր, որ փոխանակ պատերազմում իրեն արժանի քաղցր վախճանը գտնելու, հոգին աւանդում է անհոյժում։ «Ձեր լուս էր ինձ, առած էր թէ ի պատերազմի մեծան էի ի վերայ այն խաղալիք... և ի վերայ Արշակունեաց բնիկ տէրանց աշխարհին, և ի վերայ կանանց և ի վերայ որդեց մերանց և ի վերայ աստուածապաշտ մարդկանց, և ի վերայ եղբայրութեան, ընկերութեան և մտերմ բարեկամութեան։ Այստեղ ևս մեծ, ընդհանրական հայրենիքի բոցեղէն սէրն է ժայթքում սպարապետի կրծքից և ոչ իր ծննդավայրի Տարօնի։

Հայրենիքը բոլոր խրթիներին առնուց կ'ընդհանրէր արթնուն և անհոս կանգնած վիթխարն է, սար ու գալարով չզրտես երբ ես ինչո՞ւ, ուղեղը ըստ պատահէն ձիւրոր սասիպն է և անվարձ վերջով վերջույնս երբեք քանակներ վարող զիւրացները... կապապայայ մի հէքեթ որ ամէն առաւօտ կախուէր է բոլոր հեթիմներից զպատու շողորհն էր օրն ի րուն հակուած երկունքներին, վատակներին, բերկարձեցներին ու սէրերին։ Միշտ լուս ան անխառն, բայց հայրենական բոլոր երգերը նրանք են, ինչպէս լուս ու ձորի բոլոր արձանգներն, բոլոր անտանները նրա ինչով են օտարում և մրկուած, բոլոր գետերը նրա թափով են սահանք առնում գոռու գոլու մտի։ Հայրենիքը աստուած է՛... Զայրենիքը

Այս շրջանէն մեզի հասած 10—12 պատահիկները՝ թէ՛ և հեղինակները անձաբ ենթ և շատերուն իմաստն այլ մինչև հիստ մութ էր միայն, սակայն աստիճանից դարձան են հայ շերթողութեան։ Ինքնա շատ շատեր այն ունեցած ենք որ անհաւանաբար կորուսած են։ Ըստ Թեմի ունէ ազգի մը զրականութեան համար երեք վիթխարտ արքայներ կը նպատեն. Գեղը, Միջավայրը եւ Ժամանակը։ Գեղը — Ամէն անհատ իր ցեղէն ունի բնածին ժառանգական բաղադրութիւններ իր մարմնին կազմուածքին կամ բարեխառնութեան մէջ։ Եւ այս ժառանգական բաղադրութիւնները ցեղի ցեղ կը տարբերին ինչպէս երբեք արձան յար և նման բերդեղութեան մէջ յարաբերութիւններ կը տեսնուէ, մեք ալ երկրաբանի մը պէս մտնելով մեր նիւթին շատ որոշ կերպով պիտի կարենանք տեսնել շատ պարզաբարձիկները մարդոց միջև, յոյնն է անասուններուն և բոյսերուն հոմաբան։ Կան մարդիկ որոնք պատերազմիկ և խնայելի են, ուրիշներ վիթխարտ և սահմանափակ, իսկ ուրիշ դասակարգի մարդիկ ալ կան որոնք ընդունակ են բարձրագոյն մտածողութեանց և ասոր հակառակ ուրիշ դասակարգ մը որ նախա-

ՀԱՅՐ ԴԱՐԵՐ ԱՌԱՋ

Այս շրջանէն մեզի հասած 10—12 պատահիկները՝ թէ՛ և հեղինակները անձաբ ենթ և շատերուն իմաստն այլ մինչև հիստ մութ էր միայն, սակայն աստիճանից դարձան են հայ շերթողութեան։ Ինքնա շատ շատեր այն ունեցած ենք որ անհաւանաբար կորուսած են։ Ըստ Թեմի ունէ ազգի մը զրականութեան համար երեք վիթխարտ արքայներ կը նպատեն. Գեղը, Միջավայրը եւ Ժամանակը։ Գեղը — Ամէն անհատ իր ցեղէն ունի բնածին ժառանգական բաղադրութիւններ իր մարմնին կազմուածքին կամ բարեխառնութեան մէջ։ Եւ այս ժառանգական բաղադրութիւնները ցեղի ցեղ կը տարբերին ինչպէս երբեք արձան յար և նման բերդեղութեան մէջ յարաբերութիւններ կը տեսնուէ, մեք ալ երկրաբանի մը պէս մտնելով մեր նիւթին շատ որոշ կերպով պիտի կարենանք տեսնել շատ պարզաբարձիկները մարդոց միջև, յոյնն է անասուններուն և բոյսերուն հոմաբան։ Կան մարդիկ որոնք պատերազմիկ և խնայելի են, ուրիշներ վիթխարտ և սահմանափակ, իսկ ուրիշ դասակարգի մարդիկ ալ կան որոնք ընդունակ են բարձրագոյն մտածողութեանց և ասոր հակառակ ուրիշ դասակարգ մը որ նախա-

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆՊԱՍԱՏԱՏՈՅՑԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Սրտաշարժ են անհատ նուիրատուներու զրուակները։ Օհայթի մէջ շոգեկառքի մեքենայ մը իր տունը ծախած է և փոխարժէքը դրկած որ աստիճանագրութեան հարցով թէ իր անակարգ ամէն կերպով իրեն կը բաւէր ու տունը աւելորդ էր։ Ուրիշ մէկը, ինք կատարելապէս տոգորութեան մէջ, մասնաւորապէս կը հետաքրքրուի երկրի տառապող մանուկներու վիճակով, և ամէն կոչին կը մասնակցի 100.000 տոլարէ աւելի գումարով։ Պարթըն կ'ըսէ. «Քրիստի ֆրեսկոները բաղադրութիւնը եղած են բազմապիսի նուէրներու, որքան իր յուսանքն անհոս մինչև Edward S. Harkness, Arthur Curtis James և Cleveland H. Dodge կ'առաջնորդեն աստուածան յուրապատեցող երկրի շարքը, և իրենց հարիւր հազարները խառնուած են մանուկներու փեցիկներուն հետ։ Նպատաւատոյցի ընդհանուր հաշիւները հետեւեալ կերպով կը ներկայացուին։

Պատրի	Տոլար
Ընդհանուր հանգանակութիւնները	83.773.693.98
Մասնաւոր բարեբարներ	4.120.278.73
Վարչ. ծախսերու համար	2.076.321.25
Տոկոս և այլն	1.175.918.08
Մուտք. ընդհ. գումար	91.146.212.40
Պատմացի	28.017.554.80
Պոլիս-թրքական շրջան	20.551.696.54
Արեւել-յուրաքանչիւր շրջան	5.709.087.84
Սիւրիա-Պաղեստին	12.527.857.39
Պարսկաստան-Միջագետք	7.736.174.75
Պուկարիա, Եգիպտոս, և այլն	667.338.96
Այլևայլը	316.341.58
Նպատի ընդհ. գումար	75.526.151.78
Փոխադրութեան ծախսեր	7.085.660.44
Պատրիկութիւն են	6.944.368.11
Մ. Արեւ. մէջ գոյն արուած գումար	165.000.00
Ելքի ընդհ. գումար	89.721.190.33

Նական գաղափարներով և գիւտեղով կ'որոճայ։ Ահաւասիկ հոս իրենցմէ դուրս ցուցած օժիւր պայծառ կերպով կը ցուցնեն իրենց մեքենայներուն զօրութեան կամ անգործութեան գաղափարը։ Միջավայրը. — Պատմական ժամանակներու մէջ հայերը իրենց մեքենայն ու թոյններուն և Ասորիներուն մօտ կը թուած են որոնք ունէին ծաղկաւոր զրականութիւն մը։ Ազաբանցեղով մէջ կը կարգանք թէ՛ Հայքէն՝ աստիճան մը յոյն և ասորական զարգացման մը ցած և նախապէս Մ. Գրեքը յունարէն կամ Ասորիները կը կարողացուէր եկեղեցիներու մէջ։ Այնպէս ալ կանուկ Մեծ Տիգրանի ժամանակ պայտարին մէջ պայտարեկան յեղուն յունարէն էր։ Մեծ Տիգրան յունարէն գրողները իր մօտ կը կանչէր և կը քաղաքները գտնէր։ Ասիկա երբեք գարուստի պէտք չէ՛ թուի, վասնզի պատմութիւնը մեզի կ'ըսէ թէ՛ Արտաւազդ Ա. ոչ միայն տիրապետ յունարէնի այլ նաև շատ մը թարգմանութիւններ գրած է յունարէնով։ Ամէն ազգի համար ալ նոյնն է, երբ կրնանք ապացուցանել ցեղի մը ներքին կազմուածքը, պէտք է նկատուի անհոս միջավայրը որուն մէջ կ'ապրի կրիման մեծ դեր կը խաղան անոր մասին և ֆիզիկական կազմուածքին վրայ։ Ուրեքն քանի տեսակ կրիմայ կայ նոյնը, քանի պահապան ցեղեր։ Մեզի՞ որ կ'ապրին ցուրտ ու խոնաւ երկրներու մէջ և որոնք ամառուած են օրն ի բուն արտոգորութեամբ զբաղիլ օրուան պէտքը հազարաւոր համար և միտքը միայն անոր վրայ կ'ընդհանրացուցած է և ցեղի՞ ու...

